

Svart på vitt om EU

Facket och striden om tjänstedirektivet

Nej till EU:s skriftserie Nr 1, 2006

Nej till EU:s skriftserie nr 1, 2006

Bilaga till Kritiska EU-fakta

Omslagsbild: Robert Nyberg

Tryck: Litorapid Media, Göteborg 2006

Förord

Folkrörelsen Nej till EU anordnade den 22 april 2006 ett seminarium i Norrköping om facket och tjänstedirektivet. Inledare vid seminariet var Martin Virenius, 2:e vice ordf. i Transport, och Hanna Lövkvist, utredare på Vänsterpartiet bl.a i Bryssel. Seminariet var välbesökt med drygt 80 personer och diskussionerna intensiva.

Stoppandet av det ursprungliga förslaget till Tjänstedirektiv får i allt väsentligt tillskrivas den europeiska fackliga rörelsens kraftfulla mobilisering och protester. Visst har EU-kritiken funnits tidigare, t ex genom Handels, Transports och Hotell & Restaurangs nej till valutaunionen EMU, men kritiken har nu även en europeisk bredd. Måhända representerar det en ny fas i fackföreningsrörelsens EU-kritik? Kanske "EU-forin" har börjat släppa och lämna plats för kritiska analyser och diskussioner?

Innan den fackliga mobiliseringen och protesterna kom till stånd framfördes många märkliga saker från Bryssel. Fackföreningsrörelsen och fackligt arbete framställdes som hinder och kollektivavtal ifrågasattes, bl a i samband med Byggnads blockad mot ett bygge i Vaxholm. Det kom därför inte "som en blix från en klar himmel" när LO:s avtalssekreterare Erland Olauson i april 2005 deklarerade att om EU angriper svenska kollektivavtal skall LO börja verka för att Sverige lämnar EU.

Diskussionerna vid seminariet i Norrköping och vikten att bygga ut kontakten mellan fack och EU-kritiska rörelser gör det angeläget att fortsätta debatten. Därför vill vi dokumentera seminariet med ett nummer i skriftserien Svart på vitt om EU. Kanske kan den användas vid t ex offentliga möten om EU och strategier för kommande fackligt arbete?

Seminariet har anordnats med ekonomiskt stöd från Kommittén för EU-debatt

Ulf Karlström

Ledamot av riksstyrelsen för Folkrörelsen Nej till EU
och ansvarig för seminariet

**KOMMITTÉN FÖR
EU-DEBATT**

Innehåll

Tjänstedirektivet – en kronologi	6
Fackföreningsrörelsen och tjänstedirektiv	7
Facket vann första ronden	9
Om social dumpning och hotet mot arbetsrätten	11
Vaxholmsfallet	13
Vann vi? - striden om tjänstedirektivet	16
2006 års Demokratipris	21
Förklaringar av ord och termer	22

Tjänstedirektivet – en kronologi

- 2000 Lissabonstrategin. EU-toppmötet i Lissabon 2000 beslöt i ett pompöst dokument att göra EU till världens mest konkurrenskraftiga ekonomiska område. Ett led i detta sades vara ”regel­förändringar”, ”harmoniseringar”, och en gemensam strategi för fri rörlighet för tjänster.
- 2002 EU-kommissionen lägger fram rapporten ”Status över den inre marknaden för tjänster”, vilken kan ses som ett förarbete till det som komma skall. KOM (2002)441.
- 2004, jan EU-kommissionären Frits Bolkestein lägger fram EU-kommissionens förslag till tjänstedirektiv. KOM (2004)002.
- 2006, 14/2 30-50 000 fackliga aktivister och andra demonstrerar utanför parlamentet i Strasbourg.
- 2006, 15/2 Omröstning i parlamentet i Strasbourg som röstar för ett kraftigt omarbetat kompromissförslag med siffrorna 394-215.
- 2006, 24/3 EU-toppmötet beslutar att kommissionen skall lägga sig nära parlamentets kompromissförslag.
- 2006, 4/4 Kommissionen lägger fram sitt nya förslag. KOM (2006)160
- 2006 Nya direktivet antas av parlamentet och rådet - ev 2007.

Fackföreningsrörelsen och tjänstedirektiv

Martin Virenius, 2:e vice ordf. i Transport

Det är viktigt för att försvara grundläggande principer i den Svenska modellen, nämligen kollektivavtalen. Till skillnad från i andra länder finns här ingen lagstadgad minimilön. Kollektivavtalet är en form av positiv kartellbildning som innebär att arbetarna slår vakt om sin lön och sina rättigheter. Att gå med i facket är att ansluta sig till vissa förpliktelser. I den allmänna avregleringen minskar medvetandet om fackligt arbete, men ännu så länge har det inte slagit igenom, utan den fackliga organisationsgraden i Sverige är fortfarande hög.

För några år sedan besökte jag och andra fackliga företrädare de svenska (s)-parlamentarikerna i Bryssel. Ingen sa då något om tjänstedirektivet. Det fick vi däremot höra från en engelsk parlamentariker. Då började vi dra öronen åt oss. Vad handlar tjänstedirektivet egentligen om, tänkte vi. Kommer det t ex att kunna påverka kollektivavtalen? De svenska kollektivavtalen är en överenskommelse; går man under den nivån är man en ”strejkbrytare”. Kollektivavtalen är en av grundbultarna i svensk fackföreningsrörelse, och det är därför viktigt att slå vakt om dem.

Regeringen, i form av dåvarande näringsministern Leif Pagrotsky, utgick mycket från situationen i t ex Tyskland där avregleringen inte på långt när gått lika långt (jämför posten, järnvägen m fl). Det var nog anledningen till att de hamnade fel och deklarerade att förslaget till tjänstedirektiv var helt i linje med regeringens syn.

Här i Sverige är den lägsta lagstiftade minimilönen 0 kr, därför att det inte finns någon lagstiftning. Den Svenska modellen anvisar en helt annan och bättre lösning. Lönebildningen ställs utanför den statliga regleringen och det blir upp till arbetsmarknadens parter. Vi ser idag hur angreppen på kollektivavtalen och den fackliga rörelsen har radikaliserat fackförenings- och arbetarrörelsen i Sverige, men även i Europa. Det är mycket positivt, men vi måste skola oss och gå tillbaka till rötterna.

Jag var med och drog igång en kampanj kring tjänstedirektivet på Transports kongress. Det gick bra att mobilisera facket och vi fick även med oss arbetsgivarorganisationerna Åkeriföreningen och Bevakningsföretagen på tagen. Kollektivavtal är en styrka för facken, men även en säkerhet för

arbetsgivarna då de vet vilka spelregler som gäller. Genom sitt initiativ kom Transport att forma en bred opinion mot bärande tankar i förslaget till Tjänstedirektivet.

Det har rätt och råder fortfarande i Sverige en överdriven uppfattning om EU:s sociala sida, vad vi brukar kalla ”EU-forin”. Jag tror nu att en del vaknar upp och ser med mer kritiska ögon på EU.

Även om kompromissen om tjänstedirektivet blev ganska hyfsad och vi fick bort principen om ursprungsland så känner vi EU:s grundläggande karaktär. Ta t ex frågan om Hamndirektivet som röstades ner i parlamentet, men kom tillbaka senare i samma form som förut, fast lite värre. Så uppträder inte en respektabel organisation. Har något fallit får man vänta 4-5 år innan en fråga kan aktualiseras igen. Vi kan vara ganska säkra på att det rör sig ett antal personer som vill ta upp frågor som ursprungsprincipen igen i ett kommande tjänstedirektiv.

När EU försöker ta social hänsyn ger man befogenheter åt staten, men vilka rättigheter har facket? Oroande är även juridifieringen av politiken, inte minst genom EG-domstolen som blivit en politisk smakdomare. Vi är rätt osäkra på hur de kommer att döma när tjänstedirektivet hamnar där. Är det så att EU-skeppet driver oss till juridifiering av fackliga frågor? Som princip är det fel när fackliga frågor blir domstolsfrågor. Det var så det amerikanska facket mosades. Niklas Brun, AMI, konstaterade för ett tag sedan att EU-domstolen inte dömer till fackets fördel.

Lars Nyberg, LO-utredare och ledamot i Ekonomiska och sociala kommittén (rådgivande trepartsorgan till kommissionen) sa om tjänstedirektivet: ”Förslaget om att ett företag inte kan tvingas att ha en representant på plats blir knepigt då arbetarna själva skall ”teckna avtal”. De svenska kollektivavtalen förutsätter att det finns en motpart att förhandla med. Hela EU-bygget inriktar sig på att ge staten befogenhet, vilket strider mot fackets principer. Den fria rörligheten är också något som strider mot den fackliga traditionen.”

Jag tror tyvärr inte att det är sista gången vi träffas för att diskutera nya ändringar i förslag till tjänstedirektiv. Det är alltför mycket som rör sig för det. Vi får nog vara beredda.

Facket vann första ronden

Martin Lindblom, utdrag ur ledare i LO-tidningen 9 juni 2006

Efter många om och men lyckades näringslivsministrarna i EU ena sig om utformningen av det omdiskuterade tjänstedirektivet. Det förslag som nu skickas tillbaka till Europaparlamentet för godkännande har dock inte det minsta likhet med de ursprungliga idéer som lades fram 2004 av EU-kommissionären Frits Bolkestein. På alla centrala områden föreslår ministerrådet regler som går tvärtemot Bolkesteins rekommendationer.

Bolkesteins grundtanke var att den så kalla ursprungsprincipen skulle reglera tjänsteutbytet inom EU. Tjänsteföretag som var verksamma utomlands skulle kunna strunta i värdlandets lagar och arbetsmarknadsregler. Så länge tjänsteföretaget följde hemlandet lagar skulle de få bete sig som det ville i värdlandet. Vid granskningen av tjänsteföretagens uppträdande skulle därmed de nationella domstolarna behöva hålla reda på lagstiftningen i samtliga 25 medlemsländer.

.....

Är då allt gott och väl? Behöver vi i framtiden inte befara liknande framstötter från kommissionen? Nej, det vore att dra för stora växlar på denna framgång. Nyliberalismen inom EU har tvingats på reträtt, men om denna ska bli varaktig måste flera oklarheter som gäller kompetensfördelningen mellan medlemsländerna och överstaten redas ut.

Utgångspunkten måste vara att medlemsländerna nationella parlament även i framtiden själva beslutar om arbetsrätt och social lagstiftning. Överstatens inflytande måste begränsas till viss skyddslagstiftning av minimikaraktär som inte hindrar medlemsstaterna att vara mer ambitiösa om de så önskar. Överstaten bör därutöver kunna kräva att varje medlemsstat tillämpar den nationella lagstiftningen lika för alla för att förhindra diskriminering av utländska tjänsteföretag.

Det här är vad som tidigare gällt för arbetsrätt och social lagstiftning och större befogenheter än så bör inte överstaten ges. Rättsläget är dock nu mer otydligt som framgår av flera uppsatser i den senaste utgåvan i skriftserien

Europaperspektiv, som utges av svenska EU-forskare. Kommissionen strävar ständigt att flytta fram överstatens positioner på medlemsstaternas bekostnad.

.....

EU-facken har vunnit den första striden om tjänstedirektivet. Men tro inte att politiserande EU-jurister och EU-ämbetsmän utan vidare kommer att finna sig i nederlaget.

Några reaktioner på det starkt reviderade tjänstedirektivet

”Parlamentets förslag leder till ett urvattnat direktiv med fortsatta begränsningar för tjänstehandeln i Europa”

Tony Blair, premiärminister (SvD 25/3 2006)

”Omfattningen av tjänstedirektivet har begränsats och rätten för företag att verka på basis av hemlandets regler är borta. Det är påtagliga försvagningar”

Sverker Rudeberg, svenskt Näringsliv (SvD 5/4 2006)

”Detta leder till att en gigantisk tjänstesektor öppnas för konkurrens i Europa. Och de värsta liberala galenskaperna är borta från förslaget”

Göran Persson, statsminister (SvD 25/3 2006)

Om social dumpning och hotet mot arbetsrätten

Kurt Junesjö (utdrag)

EU härstammar ursprungligen från en handelsunion som samtidigt skulle förhindra krig mellan Europas centralmakter. Detta har starkt präglat europeiska gemenskapens fördrag med fri rörlighet för varor (artiklarna 23-38), personer (art 39-42) etablering av företag (art 43-48), tjänster (art 49-55) och kapital (art 55-60).

Några av EG-rättens hårdaste vapen har just tillkommit för att bevara och utöka dessa rättigheter, bl a tullfrihet, fri konkurrens och icke-diskriminering. Men det här är inga mänskliga fri- och rättigheter i vanlig mening utan kommersiella rättigheter. Alltså rättigheter som är till för att främja handeln mellan länderna, som om de fungerar bra visserligen kan gynna välstånd, men om de fungerar dåligt, som den nya frihandeln med social dumpning pga. utnyttjande av slavarbetskraft som t ex i Kina, i själva verket kan göra människor fattiga och arbetslösa.

Det här synsättet präglar två av de nyaste dokumenten som diskuteras när det gäller förändringar i EG-rätten, dvs EU:s nya konstitution och EU-kommissionens förslag till tjänstedirektiv.

Enligt EU-domstolen är EG-rätten ofta överställd all nationell lag. EU-domstolen tolkar EU-lagstiftningen och kontrollerar om staterna har översatt den på ett riktigt sätt. Men den vanliga medborgaren kan inte vända sig till domstolen, utan det är de nationella domstolarna, som tillämpar EG-rätten som har rätt att vända sig dit och tolkningsbesked.

Enligt svensk grundlag är inte EU-domstolens domar överordnade svensk rätt, men i realiteten har de blivit det, åtminstone i vissa domstolar.

.....

Tjänstedirektivet har stött på så pass häftigt motstånd att det sannolikt inte kommer att genomföras i nuvarande form. Men det är i alla fall ett utmärkt exempel på två viktiga saker:

- EU-kommissionen som totat ihop tjänstedirektivet är uppenbarligen helt okänsliga för att de för att främja den fria rörligheten för tjänster trampar fackliga rättigheter och det nationella skyddet mot social dumpning under sina jättefötter. Det är i ett framtida perspektiv mycket oroande.

.....

Utdraget är hämtat från skriften ”Rea på arbetstagare”. Arbetsrätten nr 10, andra upplagan 2005, 28 sidor. Skriften är mycket informativ och lärorik. Den har möjliggjorts genom ett tvärfackligt arbete med synpunkter under tiden den har tagits fram. Ekonomiskt stöd har givits av Elettan, SEKO, Stockholm och Grafiska Fackföreningen, Stockholm.

Skriften finns att ladda ner från hemsidan www.kurt.nu där även andra skrifter finns tillgängliga för nedladdning.

Vaxholmsfallet – en testballong för att trycka till facket?

Ulf Karlström

Det s.k. Vaxholmsfallet har utvecklats från en ganska liten konflikt till en stor principiell fråga. Den drivs av svenskt Näringsliv med det uppenbara syftet att med hjälp av EU-lagstiftning försöka stuka till facket. Det är framför allt fackets möjligheter till stridsåtgärder man är ute efter. Och som alla förstår – en fackföreningsrörelse utan rätt att ta till stridsåtgärder är som en papperstiger. Sveriges medlemskap i EU kan utnyttjas till många dåligheter. Men låt oss ta det från början.

Det lettiska företaget Laval var väl etablerad på den svenska arbetsmarknaden. Året 2002/03 hade man en omsättning på 20 Mkr. Baltic AB är ett helägt dotterföretag till Laval. Man kan säga att Baltic var byggherre och Laval svarade för arbetskraften.

Vaxholms kommun gick ut med anbud om ombyggnad av en skola. I förfrågningsunderlaget som gick ut till intresserade byggherrar angavs att kollektivavtal skulle finnas. Detta återfanns också i entreprenörskontraktet, som slutligen gick till Baltic.

Så startade då ombyggnaden i Vaxholm. I juni 2004 kontaktar Byggettan Baltic och begär kollektivavtal. Det är vanligt att man tecknar s k hängavtal i sådana här fall. Under perioden juni-september 2004 sker diskussioner bl. a i lönefrågan, vilket också är vanligt i samband med att hängavtal skall tecknas. Byggettan fick intrycket att man inte var särskilt intresserad från Baltics sida. Företaget bjuder till slut 109 kr/timme, medan Byggnads med hänvisning till gällande lönenivå i Stockholmsområdet sa 145 kr.

De 15/9 bryter förhandlingarna samman, och dagen därpå begär förbundet Byggnads stöd kollektivåtgärder. Medlingsinstitutet kopplas in och vid förhandlingarna erbjuds Baltic/Laval kollektivavtal utan lönefixering. Hade företaget skrivit på vid det tillfället så hade den utlysta blockaden ställts in. Men det ville uppenbarligen inte företaget. Därför inleddes stridsåtgärderna den 2/11 och utvidgades den 3/11 med elektrikerna.

Blockaden varade i 7 veckor och till julen 2004 åkte Baltic hem. Företaget gick efter ett tag i konkurs. Senare skedde en förlikning mellan Vaxholms kommun och Laval.

Ärendet gick till Arbetsdomstolen, där Laval företrädde av två advokater, betalade av Svensk Näringsliv. Det var märkligt för vid den tiden var Laval inte medlem i den svenska arbetsgivarföreningen. Handlade det om principfrågor för Svenskt Näringsliv, så man önskade att blåsa upp konflikten och ”börja stöta på” facket?

AD förklarade i en provisorisk dom i mars 2005 att blockaden inte stred mot reglerna. Arbetsdomstolen beslöt dock att inhämta EU-domstolens syn. AD var inte enig i beslutet att skicka en förfrågan till EU, utan LO:s representant gick emot det. Således skedde hemställan om att inhämta EU-domstolens yttrande enbart genom ett majoritetsbeslut.

Själva stridsfrågan, som gick till EU-domstolen, var om ett lettiskt kollektivavtal kan gälla över ett svenskt? Det märkliga i detta fall var att Laval fick ett kollektivavtal först den 14/9 2004, och till yttermera visso så täckte det inte arbetarna i Sverige. Först i oktober 2004 fick företaget ett nytt kollektivavtal, som inkluderade samtliga lettiska arbetare.

I en lång inlägga till EU-domstolen har svenska regeringen valt att försöka förklara den svenska modellen med kollektivavtal; arbetsmarknadsminister Hans Karlsson föredrog den själv inför domstolen. Inom EU är ordningen med kollektivavtal mycket ovanlig.

EU-kommissionen har yttrat sig till EU-domstolen i Vaxholmsmålet. Yttrandet är hemligstämplat, men det har läckt ut då andra länder publicerat det (LO-tidn 2/6 –06). Kommissionen säger att kravet på kollektivavtal är oproportionerligt stort hinder mot den fria rörligheten av tjänster, då kollektivavtal rymmer mer än löner, t ex försäkringar. Totalt uppges 14 länder ha skickat inläggor till domstolen i Luxemburg. Majoriteten stödjer den svenska linjen, om att stridsåtgärder som blockad är tillåtna för att tvinga fram kollektivavtal. Lettland, Litauen och Polen anser att Lex Britannia inte är förenlig med EU-rätten och fri rörlighet, och således emot den svenska linjen.

Huvudförhandlingar beräknas hållas under hösten 2006.

Förslaget till Tjänstedirektiv

Det ursprungliga förslaget till tjänstedirektiv, det så kallade Bolkesteindirektivet, betecknas KOM (2004)002.

Förslaget omfattar i svensk text 86 sidor, men de första 30 sidorna ger bakgrund och diverse kommentarer. Själva direktivet inleds med 16 sidor förklaringen (i totalt 73 punkter), varefter 48 rättsligt bindande artiklar följer (på 30 sidor). Dokumentet avslutas med 8 sidor om finansiering av "rättsakten".

De inledande förklaringarna kan ses som tolkningar av artiklarna. Det är stor skillnad i betydelsen mellan artiklarna. En av de frågor som diskuterats mest – principen om ursprungsland – formuleras i artikel 16.

Förslaget i sig har nu bara rent historiskt intresse. Dock är det synnerligen intressant då det speglar ståndpunkter hos grupper som även framöver kommer att arbeta aktivt för att försöka pressa tillbaka facket och dess roll i det ekonomisk-politiska livet i Europa.

Vann vi? – bakgrund till striden om tjänstedirektivet

Ulf Karlström

Inför EU-parlamentets debatt och röstning om Bolkesteindirektivet, eller tjänstedirektivet, den 14 februari 2006 demonstrerade 30–50 000 fackliga aktivister och andra utanför parlamentet. Man protesterade mot den sociala dumpning som direktivet stod för. Demonstrationerna var viktiga för de visade den politiska och fackliga mobiliseringen i Europa mot EU-projektet. Protesterna har växt fram successivt. De manifesterade sig när Frankrike och Holland försommaren 2005 i folkomröstningar sa nej till en överstatlig EU-konstitution, fortsatte med parlamentets nästan totala avvisande av kommissionens förslag till Hamndirektiv och så – avvisandet av kommissionens tjänstedirektiv till förmån för ett kompromissförslag.

Bakgrunden till denna utveckling sammanfattades kärnfullt av Martin Virenius, andre vice ordförande i Transport: ”EU-forin” är nu borta inom facket och LO. Det får också sägas gälla för EU i stort. Europafacket och europeisk socialdemokrati har sedan lång tid tillbaka varit positiv till EU.

Man har konsekvent blundat för de starka nyliberala inslagen, och hävdatt att uppgiften bara är att ”vrida skutan på rätt kurs”. EU skall förses med en ”social dimension” och sedan är (nästan) allt frid och fröjd. Intellectuella som Anders Ehnmark, tidskriften Arenas redaktion, Socialdemokratiska Studentförbundet m.fl. har i årtal upprepat mantrat: Ta tag i spakarna och vrid EU rätt, sedan är det bara att köra på. För andra EU-förespråkare, såsom EU-parlamentariker, har en sådan ståndpunkt varit lönsam; de har begåvats med årsinkomster på 1,2 miljoner kr.

Vilken grund finns det då för de (s)-märkta EU-vurmarna respektive de i vissa fall nymornade fackliga EU-kritikerna och skeptikerna? EU vilar på dess fördrag, dvs. primärrätten. Alltifrån Romfördraget 1957 har EU steg för steg byggt ut sin överstatliga funktion. Det betyder att EU: s lagstiftning i ökad omfattning gäller över medlemsstaternas lagar. EU-vurmarna talar föraktfullt (och ytligt) om att ”nationell, trångsynt lagstiftning inte skall få

hindra utvecklingen”. Det må så vara att nationell lagstiftning ibland speglar trångsynthet, men tanken att EU-kommissionens lobbybaserade lagstiftningsförslag skulle representera någon högre form av insikt är fullständigt befängd.

En av de sakliga och starka invändningarna mot ”Brysselmakten” är just särintressenas starka ställning. Och med särintressen menas inte fackliga och folkliga krav utan storföretagens och deras branschorganisationers agerande och krav – de senare sätter i mångt och mycket dagordningen i Bryssel.

Under slutet av 1970-talet lyckades talför högerpolitik ta över det publika utrymmet. Ledande politiker som Ronald Reagan och Margret Thatcher symboliserade detta. På 1980-talet kom EG, som det då hette, ut med en s.k. vitbok om den inre marknaden. Det blev en form av upptakt till att valuta-regleringar förbjöds och kapitalet släpptes fritt. Det hela landade i Maastrichfördraget, som undertecknades i februari 1992. Romfördragets ganska allmänna formuleringar om de fyra friheterna – för arbete, kapital, varor och företag – fick i Maastrichfördraget ett antal konkretiseringar, och med tidens anda, i nyliberal tappning.

Kärnan i den nyliberala agendan var beslutet om den successiva etableringen av en ekonomisk och monetär union (EMU). Maastricht innebar också att de överstatliga inslagen i EU stärktes. Skrivningarna om den fria rörligheten handlar inte om social frihet och rätt, utan om kommersiella rättigheter.

Tanken är att handeln mellan medlemsstaterna skall gå före (nästan) allt annat, ty den anses generera stark ekonomisk tillväxt, något som vanligen beskrivs som ”vår lyckas smed”.

Under slutet av 1990- och början av 2000-talet har emellertid nyliberalismen fått flera, allvarliga grundskott. Grundläggande är naturligtvis att arbetslösheten fortsätter att vara skrämmande hög inom EU. De utlovade guld och gröna skogarna har blivit till intet, och inte bara det. Angreppen på den traditionella, sociala modellen, samt arbetsrätt och facklig verksamhet har blivit legio. Det är här vi har bakgrunden till den framväxande, fackliga kritiken mot EU-projektet.

Hoten mot facklig verksamhet och risken för social dumpning har ökat i Sverige. Byggnads i Skåne har fått stå i frontlinjen för att försvara kollektivavtal och löner. Mest känd blev lönepressningen genom det s.k. Vaxholmsfallet. De fackliga stridsåtgärder, d.v.s. blockaden av bygget, som vidtogs under 2004 var helt legitima och proportionerliga. Ändå valde media och i synnerhet den svenska borgerliga pressen att med blockaden som argument hetsa mot Byggnads och fackligt arbete. Det bidrog faktiskt till att höja både temperaturen och stridsviljan inom fackföreningsrörelsen. Det är mot denna bakgrund som striden om EU-kommissionens förslag till tjänstedirektiv skall ses.

Den före EU-kommissionären Frits Bolkestein lade i januari 2004 fram förslaget om tjänstedirektiv (COM 2004:0002). Det var en del av den s.k. Lissabonstrategin för att göra EU till världens mest konkurrenskraftiga region.

Direktivet skulle underlätta för tjänstehandeln inom EU och genom ökad konkurrens pressa priser för konsumenter och företag. Man kan säga att här kopplas direkt lönedepressning till EU: s beramade fria rörlighet. Bolkestein föreslog att företag som tillfälligt arbetar i ett annat land, med egen personal, under begränsad tid helt skall få tillämpa hemlandets eller ursprungslandets arbetsrättslagar och avtal. Hade direktivet varit i kraft i Sverige 2004 hade Byggnads inte kunnat ta till stridsåtgärder i Vaxholm.

Den starka kritiken mot tjänstedirektivet tvingade fram kompromissen i EU-parlamentet mellan de två största grupperna, socialdemokraterna och de konservativa. Minister- och toppmöten under mars 2006 fastslog att kommissionens nya förslag skulle ligga nära parlamentets. Så blev också fallet när det lades i april. Borta var principen om ursprungslandet, och undantag gjordes för ett flertal tjänsteområden, bl.a. inom den offentliga sektorn. Dock slås rätten (friheten) att erbjuda tjänster över gränserna fast (artikel 16), utan krav på etablering eller auktorisation. Arbetsrätten skall inte påverkas av direktivet, utan här blir utstationeringsdirektivet (96/71/EG) grundläggande.

Den ansvarige kommissionären Charlie McCreevy förklarade att det ”må vara en kompromiss, men det är ändå ett avsevärt steg i rätt riktning” (SvD 5/4 -06). Parlamentet kommer att godkänna det nya förslaget under hösten

2006, varför det kommer att fastställas 2007 som ett nytt direktiv, med giltighet från 2009-10.

Det råder ingen tvekan om att den fackliga oppositionen har vunnit en delseger. Man kan som LO-tidningens ledare (9/6 -06) säga att facket vann första ronden, men EU-byråkratin har inte gett upp. Det finns allt för många frågetecken kvar kring tjänstedirektivet och andra arbetsrättsliga frågor för att kunna utropa en fullständig seger. Några exempel:

- EU:s försök att göra juridik av all politik. EU-domstolen har fått en på tok för stark ställning. Det är idag en öppen fråga hur den skall tolka principerna om icke-diskriminering och proportionalitet. Domstolen dömer sällan till fackets fördel.
- Det s.k. utstationeringsdirektivet får nu en större roll. Trots att värmlandets regler ska gälla är direktivet begränsat till rätt till minimilöner. Emellertid har inte Sverige lagstadgad minimilön, utan har valt en bättre väg genom kollektivavtal
- I början av april 2006 presenterade Kommissionen ett ”meddelande” med nya riktlinjer för tolkning av utstationerings-direktivet. Där hotar man med att det inte får användas för att begränsa rätten att utföra tjänster i andra länder (SvD 5/4 -06)
- Kommissionens meddelande leder till oklarheten om hur förhandlingar om kollektivavtal skall ske när det inte finns någon företagsrepresentant (LO-tidn. 5/5 -06)

Det finns ytterligare en fråga som spökar i bakgrunden. Lex Britannia, som infördes i Medbestämmandelagen 1991, efter en konflikt med lönedumpning på en Cypernregistrerad båt med det namnet. ML 41 § förbjuder stridsåtgärd mellan parter som har kollektivavtal. Dock gäller det ej vid sympatiblockad om stridsåtgärden är till för att hjälpa ett annat fackförbund att få till stånd ett kollektivavtal. Nu har utspel gjort av EU-jurister och svenska Arbetslivs-institutet att Lex Britannia strider mot EU-rätten (och i Vaxholmsfallet). Återigen ser vi angrepp på arbetsrätten.

Striden om tjänstedirektivet är rimligen bara en försmak av vad som kommer. Nyliberalismen är ingen kosmetisk fråga för EU-projektet, utan ett

av fundamenten i Maastrichtfördraget och Lissabonprocessen. Den grundläggande filosofin om kapitalets friheter går inte att förena med facklig aktivism, arbetsrätt och kollektivavtal. Det har även EU-vurmare som LO-ledningen tvingats deklarerat. I april 2005 förklarade LO:s andre ordförande Erlend Olason att om EU hotar vår arbetsmarknadsmodell, med bl.a. kollektivavtal, skall man arbeta för att Sverige lämnar EU. Nu fälldes direktivet i sin ursprungliga form, så hotet att ta upp frågan om utträde ur EU verkar vara bortblåst. Wanja Lundby-Wedin slätar nu över utspelet och förklarar att den vilande konstitutionen är bra ("texten skall vara kvar"), men i stället försöka "få igång en diskussion om vad den innebär". "Frågan om folkomröstning är inte lika viktig" (LO-tidn. 16/6 2006). Det är skrämmande att läsa sådant av den högsta fackliga ledaren, då synen är identisk med Kommissionen och Margot Wallström.

De många frågetecknen kring det nya direktivets kommande tillämpning, andra utspel kring arbetsrätten och kommissionens och EU-byråkratis starka ställning gör framtiden ytterst osäker. Lundby-Wedins uttalande att allt rullar på som vanligt bådär inte gott. Utan en kraftig folklig opinion mot EU-projektet, och här spelar numera facket en mycket viktig roll, kan vad som helst plockas fram ur de hattar EU-kommissionens trollkarlar har tillgång till.

Det blir därför rent patetiskt när man läser vad en av kommissionens jurister, Eric Degerbeck, säger. Han arbetade med tjänstedirektivet åt Kommissionen och förklarar floppen med brist på "konsultationer", inte att ståndpunkterna i förslaget var felaktiga. "Det är mycket ovanligt att regeringschefer intervenserar mot ett förslag och medborgarna ska inte behöva protestera på gatorna. Det måste ses som ett misslyckande" (LO-tidn 18/8 -06).

Protesterna på gator och andra ställen är vår enda garant mot det maktberusade EU-projektet. Låt oss därför fortsätta att bygga ut alliansen mellan EU-kritikerna och facket.

2006 års Demokratipris

Folkrörelsen Nej till EU delar ut ett demokratipris vid sina kongresser, nu senast i Norrköping 22-23 april 2006. Då mottog Krister Karlsson, ordförande i Svenska Hamnarbetarförbundet, avdelning 5, priset å förbundets vägnar.

Folkrörelsen Nej till EU

har beslutat att tilldela

Svenska Hamnarbetarförbundet

2006 års

Demokratipris

EU översköljer genom sin överstatlighet Sverige och andra länder med dåliga förslag och detaljregleringar. I januari i år skulle EU-överheten besluta om ett s.k. hamndirektiv. Över hela Europa protesterade hamnarbetarna tillsammans med andra krafter. I Sverige valde Svenska Hamnarbetarförbundet att sätta extra kraft bakom orden och utlyste strejk. Demokrati är inget som är givet. Den måste ständigt erövrats och utövas. Svenska Hamnarbetarförbundet vidmakthåller den stolta tradition som svensk fackföreningsrörelse burit och förtjänar därför årets demokratipris.

Jan-Erik Gustafsson
Ordförande i Folkrörelsen Nej till EU

Förklaringar av ord och termer

Bolkestein, Frits. Kommissionär i den förra EU-Kommissionen. Det var han som ansvarade för framtagandet av förslaget till tjänstedirektiv (2004)

Direktiv. En typ av lagstiftning inom EU. Direktiv skall föras in i befintlig svensk lagstiftning (det kallas implementering).

Lex Britannia. Så hette en Cypernregistrerad låglönebåt, som sattes i blockad av Sjöfolksförbundet och Transport. Blockaden förklarades olaglig av Arbetsdomstolen 1989 (dom nr 120). Genom lagförslag ändrades medbestämmandelagen (31a, 25a och 42 §§). Därmed tillåts blockad under vissa former. Det är dessa paragrafer som kallas Lex Britannia.

Utstationeringsdirektivet. 96/71/EG, dvs från 1996, reglerar anställningsförhållanden och löner vid arbete i annat land ("tillhandahållanden av tjänster"). Problemet är att direktivet bygger på lagstiftning om minimilöner. Sådan lagstiftning finns inte i Sverige, utan här hänvisar man till att företaget skall teckna kollektivavtal, för att på så sätt undvika diskriminering eller lönedumpning.

**Folkrörelsen Nej till EU är en partipolitiskt
obunden organisation som verkar för att
Sverige på sikt skall lämna EU**

Stöd Nej till EU genom medlemskap,
prenumeration på Kritiska EU-fakta
eller ge ett bidrag - PG 4330207-4

Folkrörelsen Nej till EU

Pölgatan 5, 414 60 Göteborg

Tel. 031- 701 01 77

e-post: kansli@nejtill.eu

www.nejtill.eu